

Frå Edinburgh til verdas ende

Utviklingstrekk i fortolkinga av kyrkjjas misjonsoppdrag, 1910-2010, i lys av to talar

Joar Haga, førsteamanuensis i kirkehistorie VID vitenskapelige høgskole og førsteamanuensis II i kirkehistorie på NLA Høgskolen

(joar.haga@nla.no) og

Bård Norheim, professor i teologi, NLA Høgskolen

(bard.norheim@nla.no)

Samandrag: Denne artikkelen samanliknar to talar av sentrale, norske kyrkjeleiarar og diskuterer deira misjonsteologiske implikasjonar, nemleg NMS-generalsekretær Lars Dahle sin tale på Edinburgh-konferansen i 1910 og KV-generalsekretær Olav Fykse Tveit sin tale på konferansen i Cape Town i 2010. Ved hjelp av ein fokusert, retorisk analyse av dei to talane og ei samanliknande drøfting av den implisitte og eksplisitte misjonsteologien dei to talane formidlar, ønskjer vi å bidra til å avdekkja nokre viktige utviklingstrekk i korleis kyrkjjas misjonsoppdrag har blitt og blir forstått. Der Dahle gir praktiske råd om korleis kristne misjonærar skal opptre klokt og ansvarleg i møte med heidenske myndigheiter, så understrekar Fykse Tveit at kyrkja først og fremst er eit instrument for å skapa fred og forsoning. Dahles tale kan bli forstått i lys av ønsket om å nå alle menneske med evangeliet. Fykse Tveits tale reflekterer først og fremst den moderne økumeniske rørsle sin misjonsteologi som hadde vekse fram i dei hundre åra etter misjonskonferansen i Edinburgh i 1910.

Abstract: This article compares one speech held in Edinburgh, 1910 with one held in Cape Town, 2010, both by important Norwegian Church leaders. With the help of a focused rhetorical analysis of the two speeches and a comparison of the implicit mission theology of the two speeches, we aim to trace some significant developments in how the Church's mission and the ecumenical task is perceived. Whereas General Secretary of Norwegian Mission Society (NMS) Lars Dahle gives some advice concerning the code and conduct of Christian missionaries and their responsibility to act with one voice when facing the pagan governments (1910), World Council of Churches (WCC) General Secretary, Olav Fykse Tveit, underlines that the Church was mainly an instrument for creating peace and reconciliation. Dahle's speech can be understood in light of a desire to reach all people with the gospel. Tveit's speech on the

other hand, reflects the modern ecumenical movement that had developed from the Mission assembly in Edinburgh 1910 hundred years later.

Nøkkelord: Lars Dahle – Olav Fykse Tveit – retorikk – Edinburgh 1910 – Cape Town 2010

Innleiing: To talar, hundre år

På misjonskonferansen i Edinburgh 1910 steig misjonslæraren og generalsekretæren i Misjonsselskapet Lars Dahle opp på talerstolen. Han skulle tala om «the art of making representations to officials», eit tema som fall inn under sesjonen om «Missions and Governments». Gairdner, den britiske misjonæren som rapporterte frå Edinburgh, meinte Dahle såg ut som ein viking, men innhaldet i talen var snarare prega av fredsæl politisk kløkt. Dahle framførte eit sju minutt langt innlegg som gjorde så sterkt inntrykk på ordstyraren, den tidlegare statsministaren i England, Lord Balfour, at Dahle som einaste talar vart trekt fram som mønstergyldig.¹ Balfour skal nemleg ha sagt at den norske misjonsleiaren hadde presentert «the quintessence of good sense and guidance». Sjølv skreiv Dahle i sine memoarar om talen at «den var i virkeligheten etter min mening ikke noget at gjøre noget væsen av.»² Likevel vart innlegget til Dahle møtt med stort bifall. 100 år seinare, talte ein annan norsk kyrkjeleiar på ein internasjonal konferanse, nemleg den då ferske generalsekretæren i Kyrkjeverdsrådet (World Council of Churches – WCC), Olav Fykse Tveit. Den evangelikale Lausanne-rørsla feira at det hadde gått 100 år sidan Edinburgh-konferansen, og hadde samla seg i Cape Town i Sør-Afrika. I talen var Fykse Tveit lite opptatt av at evangeliet måtte ut til nye folkeslag. Han la i staden vekt på at både WCC og Lausanne-rørsla har ein felles visjon, nemleg «the holistic mission of God».³

Mellom talane til desse to norske – og evangelisk-lutherske – kyrkjeleiarane står eit heilt sekel med kyrkjeleg vekst og endring. Med ein viss rett kan ein hevda at dei to talane markerer ei slags innramming av ei epoke: Den første talen i 1910 vart halden ved det som kan karakteriserast som *høgdepunktet* for den protestantiske verds-

1 Talen er gjengitt in extenso i: Gairdner, W.H.T., *Edinburgh 1910. An Account and Interpretation of the World Missionary Conference* (New York: Layman's Missionary Movement, 1910), 165–168.

2 Dahle, Lars, *Tilbakeblik paa mit liv – og særlig paa mit missionsliv. Del 3: Fra min avreise fra Madagaskar 1887 indtil min avsked, mars 1920* (Stavanger: Det norske Missionsselskap trykkeri, 1923), 276.

3 Olav Fykse Tveit (2010): «All this is from God. Mission as Ministry of Reconciliation.» <https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/general-secretary/speeches/greetings-to-the-3rd-lausanne-congress-for-world-evangelization>

misjonen, medan talen i 2010 fann stad på eit tidspunkt som på eit vis kan tolkast som *avslutninga* av den same epoken. Korleis skal ein så forstå dei endringane som har funne stad i løpet av desse hundre åra, særleg utviklinga i synet på kyrkjjas misjonsoppdrag? Kan *likskapar* og *skilnader* mellom desse talane bidra til å kasta lys over dette utviklingsspennet? Det er liten grunn til å tru at talane har spelt ei magisk-kausal rolle i denne utviklinga, men ved å analysere talane som eksemplariske døme på kva misjonsteologiske utfordringar og dilemma som vert adressert først i 1910-konteksten og seinare i 2010-konteksten, så kan det gi hjelp til å fortolka det misjonsteologiske utviklingsspennet frå 1910 til 2010. Nettopp som markørar ved avgjerande punkt i ei epoke utgjer desse to talane difor eit interessant eksemplarisk-strategisk utval for den analysen og drøftinga som denne artikkelen rettar seg inn mot.

Sjølv om Dahles tale på Edinburgh-konferansen i 1910 og Fykse Tveits tale på Cape Town-konferansen i 2010 naturleg nok adresser to ulike kontekstar, så har dei ein openbert ting til felles, som er relevant for utvalet av dei to talane: Både Dahle og Fykse Tveit er norske og lutherske teologar som prøver å adressera tilhøvet mellom misjonen og kyrkja på den eine sida og politiske styresmakter på den andre sida. Ein anna likskap er også tydeleg. Både Dahle og Fykse Tveit talar med eit tydeleg *siktemål*. Dei vil meir enn å informera, dei vil *overtyda* sitt publikum om eit bestemt syn på kyrkjjas misjonsoppdrag i den aktuelle konteksten. I forsøket på å overtyda om eit bestemt syn på misjon og misjonens rolle i verda vel dei to talarane difor ulike *retoriske* strategiar for å overtala publikum til å slutta seg til deira syn på dette tilhøvet. Retorikk handlar nettopp om overtalingskunst og utgjer ein veileigna analytisk strategi i møte med talar av ein slik art. I første del av denne artikkelen vil vi utføra ein enkel og spissa retorisk analyse av dei to talane for å avdekkja *korleis* dei to kyrkjeleiarane argumenterer for sitt syn på misjonens rolle i verda og *kva* syn på misjonens rolle i verda som kjem til uttrykk. I den andre delen av artikkelen tar vi utgangspunkt i denne retoriske analysen når vi gjennomfører ei samanliknande drøfting av den implisitte og eksplisitte misjonsteologien dei to talane formidlar og korleis desse misjonsteologiske implikasjonane bidrar til å avdekkja nokre viktige utviklingstrekk i synet på kyrkjjas misjon og økumenikk i perioden frå 1910 til 2010.

Målet med denne artikkelen er todelt: For det første vil vi bruka den retoriske analysen av dei to talane til å kasta lys over korleis to sentrale, norske misjonsleiarar forsøker å fremja eit bestemt syn på misjonens rolle i verda ved to avgjerande punkt i misjonshistoria. For det andre vil vi i ei samanliknande drøfting av dei to talane få fram moment til korleis synet på misjonens rolle i verda har endra seg. Artikkelen har difor følgjande problemstilling eller *forskingsspørsmål*: *Korleis argumenterer Lars Dahle (1910) og Olav Fykse Tveit (2010) for sitt syn på kyrkja og misjonens oppdrag i samfunnet* (retorisk analyse), *og korleis kan analysen av dei to talane gi anslag til å avdekkja utviklingstrekk i synet på kyrkjjas misjonsoppdrag i spennet mellom dei to talane* (kort misjonsteologisk og misjonshistorisk drøfting)? I den retoriske analysen er vi særleg interessert i korleis dei to talarane framstiller seg sjølve som (misjons-)leiarar

(*etos*-argumentasjon) for å argumentera for sitt syn på kyrkja og misjonens mandat i samfunnet (*logos*-argumentasjon). I andre del av artikkelen, der vi tek utgangspunkt i den retoriske analysen av dei to talane, prøver vi altså å kasta lys over den økumeniske rørsla si utvikling dei siste 100 åra gjennom å drøfta misjonsteologiske motiv sett i lys av nokre sentrale misjonshistoriske utviklingstrekk.

Analyse: Retorisk analyse av dei to talane

Poenget med ein retorisk analyse er å finna fram til kva talaren framstiller og kva som vert utelate, for å overtlyda publikum om ei bestemt sak eller ein bestemt budskap. Det handlar om talaren eller leiarens bruk av overtalingskunstens tre middel – *logos*, *etos* og *patos* – for å treffa eit særskilt publikum og ein særskilt situasjon. *Logos*-argumentasjon handlar om korleis ein kan bruka det som vedgår sjølve saka for å overtlyda om at noko er sannsynleg og verdt å trakta etter. I tilfellet med dei to talane referer slik *logos*-argumentasjon her først og fremst til den misjonsteologien som dei to talarane (Dahle og Fykse Tveit) vil overtala publikum om å slutta seg til. *Patos*-argumentasjon handlar om korleis ein talar kan appellera til publikums kjensler for å vinna fram, og *etos*-argumentasjon handlar om korleis talaren framstiller sin eigen karakter eller person for å verka truverdig og overtlydande. I klassisk retorikk skil ein i tillegg mellom tre ulike talesjangrar – rådstalen (*deliberativ* tale), rettstalen (*forensisk* tale) og lovtalen eller hyllingstalen (*epideiktisk* tale). I rådstalen, eller den politiske talen, set leiaren fram for publikum ulike val og vurderingar som gjeld *framtida*. Rettstalen er mest opptatt av å føra dom over *fortidas* handlingar. Hyllingstalen eller lovtalen retter seg mot notida og vil anten æra eller føra skam over noko eller nokon. No kan rett nok også den epideiktiske festtalen ta opp i seg element av den deliberative, politiske retorikken ved at særlege dydar eller verdiar vert framheva som særleg attråverdig – med tanke på framtidig handling.⁴ I denne artikkelen er vi særleg interessert i korleis Dahle og Fykse Tveit nyttar *etos*-argumentasjon – altså framstilling av sin eigen (tale-)karakter – for å stå fram som truverdige og for å argumentera for eit bestemt misjonsteologisk syn.

I retorisk teori skil ein også mellom *potestas*, som er den formelle makta ein leiar har til å utføra eller vedta ei bestemt avgjerd, og *auctoritas* som er den makta leiaren har i kraft av å kunne påverka publikum gjennom å framføra ein budskap som står fram så overtlydande at publikum ønskjer å slutta seg til budskapen. Verken Dahle eller Fykse Tveit har noko form for formell makt – *potestas* – i dei talesituasjonane vi her har føre oss. Sjølv om begge to er generalsekretærar med ei viss form for vedtaksmakt innanfor sine domene, må dei i Edinburgh (1910) og i Cape Town (2010) overtlyda tilhøyrarane ved hjelp av sitt *auctoritas*, ved å appellera til forteljingar, symbol og metafor som kan

4 Vestrheim, Gjert, *Klassisk retorikk* (Oslo: Dreyer Forlag, 2018), 46–154.

samla publikum bak deira sak (*logos*). Nettopp i ein slik talesituasjon kan talarens *etos*, den karakteren talaren framtrer med vera særleg avgjerande for å overtyda.⁵ Slik etos-argumentasjon kan vera ein effektfull måte å appellera til ein viss form for *legacy*, ein «(kultur-)arv» eller eit «oppdrag» som talaren ønskjer å minna publikum eller få dei til å slutta seg. *Legacy* i denne samanhengen handlar om kva misjonsteologisk profil Dahle og Fykse Tveit appellerer til i talane sine. Vi forstår her *legacy* ganske vidt, det handlar om ein organisasjon eller rørsle sine nøkkelforteljingar, kjerneverdier, meining og føremål/oppdrag, slik det kjem til uttrykk med den avgrensinga som desse to talene utgjer. Heilt konkret handlar det i denne samanhengen om kva som er misjonens føremål og meining, særleg i relasjon til resten av samfunnet.⁶ Når ein vil fremja eit bestemt *legacy*, er det særleg interessant korleis talaren nyttar framstillinga av sin eigen karakter (*etos*) for å fremja dette synet. I slik etos-argumentasjon, i framstillinga av karakteren (*etos*), er talarens eksplisitte og implisitte sjølvpresentasjon viktig, ofte gjennom bruk av forteljingar, eksempel eller liknande.

Lars Dahle: «The Art of Making Representations to Officials» (1910)

I følgje den klassiske retorikken, så vil slike korte helsingar ofte bli forstått som hyllingstalar, eller *epideiktiske* talar, der fokuset først og fremst er på notida.⁷ Sjølv om Lars Dahles tale i lengd kan vera eit eksempel på ein kort hyllingstale, så er det i form og siktemål tydeleg ein rådstale. Her er det deliberativ, politisk retorikk som er hovudverkemiddel og siktemål. Dahle ønskjer å fram kva som er nyttig og tenleg (for framtidig misjonspraksis) – for å kunne oppnå det store målet om at alle skal bli nådd med evangeliet. Kva var det i Dahles tale som gjorde så stort inntrykk på dei internasjonale delegatane? Dahle gjer jo ikkje anna enn å lista opp ei rekkje råd og reglar for måten misjonærar skal opptre i møte med (heidenske) styresmaktar. Det som likevel er verdt å merka seg – særleg frå eit retorisk perspektiv – er at Dahle, ikkje mindre enn *tre* gonger i løpet av den korte talen, trekk fram eksempelforteljingar frå si tid som misjonær på Madagaskar. Med utgangspunkt i denne framstillinga av eigen karakter som ein med praktisk erfaring – altså *etos*-argumentasjon – gir så Dahle konkrete råd om korleis misjonen og misjonærane best kan oppnå godt samarbeid med lokale styresmakter. Desse råda er ikkje basert på emosjonelle og stereotypiske skildringar av «den heidenske» verda, men passar godt saman med ønsket frå konferansen sin sekretær, J. H. Oldham, nemleg å bruke den moderne sosialvitskapan til å

5 For meir om «*auctoritas*» og «*potestas*», sjå Norheim, Bård og Haga, Joar, *The Four Speeches Every Leader Has to Know* (London: PalgraveMacmillan, 2020), 24.

6 Norheim og Haga, *The Four Speeches*, 11–12.

7 For meir om dette, sjå t.d. Matuschek, Stefan: «Lobrede» i Ueding, Gert (ed.), *Historisches Wörterbuch der Rhetorik*, Band 5 (Berlin/New York: Walter de Gruyter, 2015), 390–398.

løysa utfordringane på misjonsmarka.⁸ Misjon skulle ikkje berre vera «saka» til dei brennande hjarta. Ho skulle snarare vera vitskapleg, og det i ei moderne forståing av ordet. Slik dei ulike kommisjonane destillerte kunnskap til praktisk bruk for operativ misjonsverksemd, slik let Dahle sine erfaringar koma fram som erfaringskunnskap ved hjelp av *etos*-argumentasjon. Dahle står ikkje fram som truverdig fordi han har ein sær treffande teori eller grundige lærepunkt. Han appellerer heller ikkje til dei store misjonsvisjonane som delegatane sit med. Dahle trer snarare fram som ein misjonsleiar med sjølvopplevd røynsle frå saka sjølv, nemleg frå misjonsmarka der det konkrete arbeidet skjer.

Noko av det mest oppsiktsvekkjande er likevel det han ikkje tek fram. Dahle held nemleg ikkje fram den lutherske to-regimentslæra, sjølv om eksempla frå Madagaskar i stor grad handlar om ei gryande kyrkje som skal finne sin plass i eit nytt land med andre styresmakter. I det heile er mangelen på ekklesiologisk innramming og refleksjon (*logos*-argumentasjon) slåande.⁹ Snarare enn å vurdere den teologiske tilrettelegginga av tilhøvet mellom kyrkje og styresmakter, vil Dahle gi sitt bod på korleis misjonærar som berarar av evangelieforkynning best kan få rom og plass i ein annan kultur. Dahle kan nok ha hatt ei avklart forståing av desse spørsmåla, men han trekk det ikkje fram i talen sin ved dette høvet. Det instrumentale innsteget i helsinga til Dahle fører til konkrete råd: som t.d. at enkeltmisjonær ikkje bør gå inn i kranglar. Ein bør heller gå stille i dørene og følgja leiarane sine, hevda Dahle. Lydnaden rettar seg ikkje fyrst og fremst mot ei indre overtyding i misjonæren eller eit ytre guddomleg kall, men har eit heilt praktisk-administrativt siktemål med eit visst militært tilsnitt. Denne appellen

8 Stanley, Brian, *The World Missionary Conference, Edinburgh 1910* (Grand Rapids: Eerdmans, 2009), 4–5.

9 Dahle hadde offentleggjort to foredrag om kyrkja og kyrkjelege tilhøve sju år tidlegare, i *Hvad er Kirken? Og Hvad er sand kirkelighed?* (Stavanger: T. Torgersens Forlag, 1903). Der hadde han presentert sitt kyrkjesynt i tråd med luthersk-pietistisk tradisjon. På den eine sida er ord og sakrament konstitutive element for kyrkjeleg verksemd, på den andre sida er det viktig å understreka eit felles protestantisk trekk. Ein bør ikkje framheva konfesjonelle skilnader, men snarare «fordrage hverandre i Kjærlighed og ikkje forkjætre hverandre» (s. 28). Det er her ei tydeleg prinsipiell grensdraging opp mot eit katolsk kyrkjeomgrep, som Dahle karakteriserte med det kjente sitatet frå Bellarmin: «Kyrkja er ligesaa synlig og følbar som det romerske Rige, Kongedømmet Frankrig eller Republiken Venedig». Dahle la vekt på tanken om at Kristus er kyrkjelyden sitt hovud, og alle konfesjonelle kyrkjer skal forståast som «Afdelinger af den ene Kyrkje» (s. 28). Desse avdelingar har utvikla sine særtrekk som pga. synd og stykkevis erkjenning har blitt einsidige og skeive (s. 31). Samstundes hadde Dahle for auga det han kalla «Arbeidets Deling», det vil seie ei tru på at heile kyrkja som Kristi lekam balanserer dei ulike særtrekka. Dette kunne ein kalla hans økumeniske visjon: Slik den «romerske» kyrkja har hatt i oppgave å oppdra folka for Guds rike, slik fekk dei reformatoriske kyrkjene i oppgave å utvikla læra om frelsa (s. 32–33).

til orden i egne rekker hadde sjølv sagt ei indre-kyrkjeleg side, men Dahle tenkte også på korleis misjonærene stod fram på den internasjonale scena.

Dahle konstruerte ei scene på misjonsmarka, der misjonærene førte ordet medan styresmaktene hørde på, og peika på dei retoriske utfordringane som dei sto andsynes. Han peika på at misjonærene fyrst og fremst måtte stå fram som ein *eins* flokk. Han framheva at styresmaktene ville sjå på misjonsinnsatsen til kyrkja som *splitta* dersom misjonærene hadde ulike klagemål. Dette kunne sjølv sagt vera eit sakargument frå kyrkjelæra, at kyrkja er ein. Men Dahle har snarare den retoriske effekten i tankane. Hans eiga erfaring frå Madagaskar var nemleg eintydig: Ein burde vera varsam med *korleis* klagemål vart framførte, sjølv om leiarane sikra eit felles misjonsvotum. Dahle gir eit eksempel på slik politisk klok framferd. På Madagaskar var styresmaktene ikkje i stand til å gjere to ting samstundes, hevda han, difor var nettopp tidspunktet for saksframlegg avgjerande. Ein burde heller ikkje setja fram ønsker når styresmaktene var opptekne av andre saker, men velja det rett tidspunktet med omhug.

I tillegg gav Dahle eit anna taktisk råd, noko som er i tråd med klassiske retoriske råd: Ein bør framfor alt ta omsyn til den situasjonen tilhøyraren står i. Dei retoriske lærarane heilt frå den greske antikken streka under at talen hadde 4 'kvalitetar' [*virtutes dicendi*], nemleg at han skulle ha (1) eit korrekt språk, (2) ein klar struktur, (3) passe utsmykking. I tillegg skulle han (4) vera formålstenleg, høvisk og sømeleg [*aptum*]. Det er dette siste punktet Dahle appellerer til når han bed misjonærene om å teia. Det finst nemleg situasjonar der ein ikkje bør ta ordet, særskilt når det gjeld kritikk av styresmaktene. I staden for å påpeike feil og manglar ved det politisk-administrative styret, hevdar Dahle at ein alltid burde appellera til herskarane sin gode vilje, gjerne på lågare nivå. Det å gå til konsulen, den høgaste politiske autoriteten i landet, burde ein berre gjera som siste utveg. I avslutninga av talen sin siterer Dahle statsministaren på Madagaskar, der han sjølv hadde vore misjonær. Statsministaren står som eit talande eksempel på det publikum som misjonærene skal tala inn i: «De nordmenn har ingen konsul her, men viss de følgjer bibelske prinsipp, så skal de ikkje hamna i trøbbel.»¹⁰

Til sist sa Dahle: «Me vil følgja bibelske prinsipp: Lat Bibelen vera vår konsul.» Denne fråsegna er knapt forståeleg som ei prinsipiell erklæring om luthersk lære om kyrkje og styresmakter, men snarare ramma inn av ei felles misjonar målsetjing om å nå fleire menneske med evangeliet. Dei instrumentelle råda framført ved hjelp av

10 Det er uklårt kva for statsminister det er tale om. Det er nærliggjande å tru at Dahle refererer til den vidgjetne Rainilaiarivony (1828–1896) som var statsminister i over 30 år. Han kunne halde på makta så lenge ved å suksessivt gifte seg med tre dronningar (Rasoherina, Ranavalona II og Ranavalona III) og var avgjerande for Madagaskar sin overgang til kristent monarki. Dahle nemner han i sjølvbiografien sin i samband med ein audiens hjå dronninga på byrjinga av 1870-talet. Jf. Lars Dahle, Lars, *Tilbakeblikk paa mit liv, og særlig paa mit missionsliv. Anden del. Fra min ankomst til min hjemreise derfra (1870–87)* (Stavanger: Det norske Missionselskap trykkeri, 1923), 30.

etos-argumentasjon tener altså eit føremål – nemleg å gi best mogeleg handlingsrom for det som Dahle forstår som kyrkjias *legacy*, nemleg å nå flest mogeleg menneske med evangeliet. Det er dette føremålet Dahle brukar sin *auctoritas* til, altså si evne til å prøva å overtyda tilhøyrarane gjennom eksempel og forteljingar.

Olav Fykse Tveit: «All this is from God» Mission as Ministry of Reconciliation.» (2010)
Kva er det så Fykse Tveit fokuserer på i talen sin til Lausanne-kongressen i Cape Town den 17. oktober 2010? I starten av den korte helsinga drar han fram tre eksempelforteljingar frå eige liv. Han startar heile talen med å sitera 2 Kor 5,18: «Men alt er av Gud, han som ved Kristus forsonte oss med seg selv og ga oss forsoningens tjeneste» og viser til korleis han sjølv som fersk student på MF for 30 år sidan vart møtt av dette bibelverset i innskrivingssamtalen med dekanen, ein mann som hadde bakgrunn som misjonær på Madagaskar. Den neste forteljinga til Fykse Tveit handlar om korleis han vart minna om denne bibelteksten då Dr Doug Birdsall, leiar for Cape Town-konferansen og æresformann for Lausanne-rørsla, kom til kontoret til Fykse Tveit og spurde han om å koma med ei helsing til Lausanne-konferansen i Cape Town. I den tredje forteljinga frå eiga liv framhevar Fykse Tveit at heilt sidan han las Lausanne-pakta for første gong då han var 15 år, har han vore «struck by the clarity of its vision.» Med utgangspunkt i denne vedkjenninga, stillar så Fykse Tveit seg inn «i rekkja» saman med dei andre Lausanne-delegatane og forkynner at «all churches need a strong commitment to the ethos of the Lausanne movement in order to stand together in this constant sharing of the gifts of the cross and the resurrection.»¹¹

Denne måten på byggja opp talen på er eit klassisk eksempel på *etos*-argumentasjon, der talaren, altså Fykse Tveit, vil få fram at han ikkje er framand for det som tilhøyrarane er samla om. Med andre ord: I helsinga si til konferansen i Cape Town presenterer Fykse Tveit seg som ein *alliert* av Lausanne-rørsla og allianseøkumenikken. Denne innleiande *etos*-argumentasjonen er det retoriske springbrettet Fykse Tveit seinare brukar for å gi legitimitet til si tolking av kyrkjias misjons-*legacy* i dag. Her blir det tydeleg at denne talen også er ein rådstale, der talaren gjer nytte av *deliberativ*, eller politisk retorikk, for å overtyda tilhøyraren om kva som er tenlege strategiar og verdier for framtida. I det vidare brukar nemleg WCC-generalsekretæren referansen til 2 Kor 5,18 – og implisitt referansen til Lausanne-pakta – til å fokusera på kyrkjias sosialetiske engasjement i verda. Fykse Tveit understrekar at vi alle er skapt i Guds bilete, forsona i Kristus. Difor kan vi også bli fylte med kraft frå Den heilage ande til å elska og til å arbeida for rettferd og fred, og ha omsorg for skapinga.

Når Fykse Tveit tar utgangspunkt i 2 Kor 5,18, kunne ein kanskje forventa at talen også skulle ta føre seg teologien om forsoningstenesta som Paulus utleier frå Kristi forsoning mellom Gud og menneske. Men Fykse Tveit bruker ikkje tid på å ta opp det

11 Olav Fykse Tveit (2010): <https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/general-secretary/speeches/greetings-to-the-3rd-lausanne-congress-for-world-evangelization>

som tradisjonelt har vore dei to viktigaste teologiske elementa i den lutherske tradisjonen si behandling av dette sentrale skriftordet, nemleg at mennesket si frelse kravde at Gud sona menneskeleg synd og at den kyrkjelege tenesta er skipa for å gjere denne soninga kjent.¹² I staden framhevar han altså sosialetiske aspekt. Kyrkja og misjonen si *legacy* i verda handlar om at ho skal tena som reiskap til forsoning og fred. Heilt mot slutten av talen den nyttnemnde generalsekretæren i WCC seg heller ikkje mot å gi eit tydeleg praktisk råd, slik også Dahle hadde gjort. Talen endar nemleg med ei åtvaring mot aggressiv evangelisering. Fykse Tveit understrekar at det er viktig å dela evangeliet på Kristi vis, utan å audmjuka menneske med ei anna tru.

Kva ser vi så om vi samanliknar dei to talane, både med omsyn til den retoriske strategien som vert brukt og dei misjonsteologiske vektlegginga som kjem til uttrykk? Gjennom sin *etos*-argumentasjon framstår Lars Dahle som den praktiske misjonæren ved det som er kalla startpunktet for den økumeniske rørsle. Saman med dei 1200 delegatane i Edinburgh – der meir enn 1000 kom frå England og USA – var Dahle komen for å drøfta korleis dei kunne realisere visjonen til den store leiaren, metodisten John R. Mott, nemleg å «evangelisere verda i vår generasjon». Denne visjonen har ofte blitt misforstått som ein utopisk draum og eit utslag av blind framstegstru. Men det var snarare slik at kvar *generasjon* skulle nåast med evangeliet.¹³ I memoarane sine gav Dahle til kjenne kvifor han meinte slike konferansar var viktige. Han trekte fram tre grunnar som hadde særskilt stor praktisk vekt. For det første var møtet mellom leiande misjonsfolk frå ulike land og kyrkjesamfunn eigna til «å lære hverandre at kjende.», noko som styrka oppfatninga av dei var «en stridende skare med fælles kamp og fælles maal.» For det andre minna konferansane om at *samfunnet av dei heilage* «er mere end et tomt navn, - at det er en levende kraft.» For det tredje vekte slike store misjonsmøter merksemd, at det var ei politisk kraft å rekna med. Mange av dei fremste medlemmene i samfunnet var til stades, noko som hindra misoppfatninga av at misjonsengasjement berre var for småkårsfolk.¹⁴

Dette siste punktet til Dahle hadde også ein indre dynamikk. I dokumenta som vart presenterte på konferansen kan ein få auga på eit element av kappløp: Misjonsrørsle som (den protestantiske) kristendomens utanrikspolitiske spydspiss har samla seg mot konkurransen frå andre religionar. I rapporten som omhandla misjonen til dei folkeslaga som ikkje enno var nådd med evangeliet, mangla det ikkje på store vyar: Protestantiske misjonærar rapporterte om «open-mindedness» for evangeliet mange stader frå misjonsmarka ved inngangen til det 20. hundreåret. Konferansedeltakarane får høyra om stor interesse i Kina, lenger vest møter tallause tyrkarar opp på kristne

12 Sjå til dømes Abraham Calov, Abraham, *Biblia novi testamenti illustrata ... Tomus II.* (Dresden og Leipzig: Johannes Christopher Zimmermann, 1719 [førsteutgåva 1676]), 467.

13 John R. Mott, *The Evangelisation of the World in this Generation* (New York, 1900), 17.

14 Dahle, *Tilbakeblik*, 277–78.

møter. Rapporten hadde eit klart operativt siktemål: No er tida inne, no måtte ein handla. Ein streka under «urgency», det hasta med å få ut evangeliet.¹⁵ Dette omgrepet var ikkje berre tufta på ei nærforventning om Kristi snarlege atterkome i herlegdom, det hadde også ein viktig strategisk komponent: Det er no ein kan fullt ut nytte ut potensialet i vestleg geopolitisk overtak og velfylte kristne lommebøker. Her kan ein knapt spora forlegne tankar om politisk-økonomisk overtak andsynes andre religionar. Tvert imot, overtaket har eintydige praktisk-politiske fordelar med tanke på utbreiinga av evangeliet.

I Cape Town 2010 framstår Fykse Tveit som det ferdige produktet av det som starta i Edinburgh. Borte er den hastande nauda for dei ufelste. Fykse Tveit brukar sin *etos*-argumentasjon til å ta til orde for ein holistisk misjonsteologi som vektlegg det taktfulle på grensa til det sjølvutslettande, og vert borte av eit klart aktivistisk handlingsprogram. Der Dahle i 1910 såg etter strategiske innsteg for evangeliet i ulike lokale maktsfærar, der vil Fykse Tveit i 2010 informera styresmaktene om kva som er forsvarleg politikk frå ein kristen ståstad. Han held fram tema som fred, forsoning og menneskerettar. Kontrasten til misjonskonferansen 100 år tidlegare og oppfatninga av ein religiøs konkurransesituasjon er slående. Hå Fykse Tveit var det jo nettopp eit poeng å ikkje forstå tilhøvet mellom religionane som ein konkurranse. All kappestrid skapar jo ikkje bare vinnarar, men også taparar, og tap kan audmjuka. Korleis enda ein der?

No har vi sett litt på skilnadane mellom Dahle og Fykse Tveit. Likevel, det var fleire element i Edinburgh 1910 som også peika framover mot Cape Town 2010. Det er særleg tre hovudpunkt som peiker seg ut etter den retoriske analysen av dei to talane: Både Dahle og Fykse Tveit adresserer tre sentrale misjonsteologiske motiv i sine talar – om enn på ulikt vis og med ulik innramming: *Spenninga mellom misjon og økumenikk*, *tru og lærespørsmål* og til sist *diakoni og sosialetisk engasjement*. Hos Dahle er den første tematikken ramma inne av eit konkurransemotiv, medan Fykse Tveit går langt i å nedtona dette i si retoriske innramming. Tru og lærespørsmål er sentrale for både Dahle og Fykse Tveit, og dei nyttar begge ein deliberativ retorikk med appell til kyrkjjas *legacy* for å argumentera for tidvis ganske ulike læremessige aksentueringar. Diakoni og sosialetisk engasjement er hos Fykse Tveit rykka inn i sentrum av det han vil overtyda publikum om. Hos Dahle er det diakonale og sosialetiske i større grad ramma inne av ein operativt og taktisk orientert retorikk. I den komande drøftingsdelen vil vi *kort* sjå nærare på nettopp desse tre misjonsteologiske motiva og drøfta dei i lys av nokre misjonshistoriske utviklingstrekk mellom 1910 og 2010.

15 «Urgency» var også eitt av to kjerneomgrep som Mott refererte til i si oppsummering kort for konferansen i Edinburgh var slutt. Sjå *World Missionary Conference, 1910. The History and Records of the Conference, together with Addresses Delivered at the Evening Meetings* (Edinburgh og London: Oliphant, Anderson & Ferrier, 1910), 347–351. Her s. 350.

Drøfting: Frå Edinburgh (1910) til Cape Town (2010) – utviklingstrekk i synet på kyrkja og misjonens oppdrag i samfunnet

Spenninga mellom misjon og økumenikk

På Edinburgh-konferansen i 1910 adresserte ein «det økumeniske problem» som eit misjonsproblem, nemleg at misjonsaktiviteten eksporterte konfesjonelle skiljelinjer til nye område. Ein av rapportane frå 1910 tek opp dette spørsmålet og kallar mangelen på einskap eit «kolossalt problem» og ei «synd». Eitt tiltak for å bøta på denne mangelen var å fokusera på det ein hadde felles, nemleg misjonsoppdraget, forstått som evangelieforkynning. Dette fokuset vart vidareført ved danninga av Det internasjonale misjonsrådet i 1921. Her er det verdt å nemna at mange, men ikkje alle deltakarane i Edinburgh, var vestlege. Menn som Cheng Ching-yi frå Kina stod fram som leiarar med stor tyngd og viste strategiske evner og teologisk klarsyn. Misjonærar og misjonsleiarar fekk sjå – somme til og med for fyrste gongen – at kristne frå «misjonsmarka» ikkje berre var passive mottakarar av evangeliet, men også forkynnalarar av det same evangeliet. William Temple, den seinare erkebiskopen av Canterbury, kalla då også konferansen «den største hendinga i kyrkjelivet til ein heil generasjon».¹⁶

Tru og lærespørsmål

For det andre vart alle kontroversielle tema som rørte ved tru og lære avviste på Edinburgh-konferansen. Kontroversielle spørsmål skulle ein ikkje fordjupa seg i, slik som dogmatikk og kyrkjeordningar. Ein kunne nok framheva enkelte lærepunkt som ein kunne einast om, men ein var varsam med å utmynte større ekklesiologiske skilnadar.

Eitt aspekt ved læra som vart streka under, var knytt til fellesutfordringar for kristen tru i møte med andre religiøse førestillingar, slik som animisme. Konferansen hadde nemleg ein eigen komité (Committee 4) for som skulle ta seg av misjonsforkynning i relasjon til ikkje-kristne religionar. Her hadde ein delt inn religionane i 5 ulike grupper, der kategoriane forutan animisme var kinesiske og japanske religionar, samt islam og hinduisme. Eit karakteristisk trekk for synet på animisme var at den var eit særmerke for den typen religiøsitet som finst mellom «meir eller mindre lågareståande eller underlegne folkeslag over heile verda», som det heitte i referatet til Gairdner.¹⁷ Rapporten teiknar eit til dels deprimerande bilete om effekten av åndetrua, - det animistiske mennesket er ein slave av åndene. Komiteen siterer den vidgjetne misjonsteologen Gustav Warneck som hadde hevda at animismen var «fyrst og fremst driven

16 Tatlow, Tissington, *The story of the Student Christian Movement of Great Britain and Ireland* (Student Christian Movement Press, London, 1933), 411.

17 «Animism ... is the generic name for the religious beliefs of more or less backward or degraded peoples all over the world ...» Gairdner, *Edinburgh 1910*, 139.

av frykt, både i Afrika og i Asia»,¹⁸ men strekar under at mesteparten av materialet er teke frå misjonærar som har hatt kontakt med Bantu-folk i Afrika.¹⁹ Komiteen presenterte dinest kva slags hindringar dette ville medføra for å konvertera til kristendom, og delte desse inn i moralske, intellektuelle og sosiale hindringar. Til dømes nemnde rapporten ein påtrengande sensualisme og ei fråverande erfaring av synd, der «medvit er knapt eksisterande».²⁰ Likevel, i seksjonen som omhandlar kontaktpunkt mellom animisme og kristendom vart det understreka at misjonærane var usamde om det religiøse innhaldet i animistiske trusretningar. Sjølv om nokre ville avvisa at det fanst religiøst innhald, så var andre opptekne av likskapar med kristen tru. Dette gjaldt både ideen om ein «Supreme Being» og andre lærepunkt som det at mennesket har ei udøyeleg sjel. Komiteen nemner difor at kjærleik frå Gud som Skapar og Far er viktige attraktive aspekt ved evangeliet, samt at Jesus Kristus er sterkare enn djevel og død.²¹

Igjen var det «the venerable Norwegian missionary Dahle» som – ifølgje Gairdner – viste kor kraftfull læra om Kristi oppstode var for den røyndomen som misjonærane møtte i ein animistisk kultur.²² Dahle hadde nemleg streka under korleis talesituasjonen til Paulus kunne liknast med situasjonen i dag. I diskusjonen brukte han sine egne erfaringar på Madagaskar for å løfte fram læra om Kristi oppstode som nøkkel til utfordringa for å løysa utfordringa til misjonærane med animismen. Dahle fortalde at han ville spørja ein god læremeister, ettersom han sjølv ikkje hadde noko røynsle av å forkynna mellom animistiske folk. Denne læremeisteren var Paulus, den fyrste misjonæren. Dahle hadde undersøkt korleis apostelen hadde kommunisert evangeliet til store og brokete forsamlingar, og det hadde han gjort ved å forkynna Guds rettferd, Kristi oppstode og ansvaret som sprang ut frå desse lærestykka. Eit sentralt element i så måte var at koplinga mellom oppstoda av lekamen og dommedag ville vekka dei opp [arouse them] og røra ved dei [stir them], slik at tilhøyrarane kunne tenke på det grunnleggjande religiøse spørsmålet, dvs. deira liv andsynes Gud. «Då», seier Dahle, «kan ein koma nærast medvitet deira, ved at dei kjenner ansvaret og kor naudsynt det er å koma i rett stilling til Gud.»²³ Når Dahle på denne måten bind saman sine egne erfaringar som aktør, trer han fram med ein tydeleg etos-argumentasjon. Han går til Skrifta og finn prinsippa for handlingane sine i tilnærminga der. Dahle er i tillegg ein mann som legg vinn på dei enkle og sentrale kristne sanningane, særskilt dei som fører til at evangeliet får gjennomslag blant heidningar. Då har han også sagt noko om kva

18 *Report of Commission IV: The Missionary Message in relation to Non-Christian Religions* (Edinburgh og London: Oliphant, Anderson & Ferrier, 1910), 9.

19 Commission IV 1910, 7.

20 Commission IV 1910, 12–13.

21 Commission IV 1910, 29–31.

22 Gairdner, *Edinburgh 1910*, 140.

23 Commission IV 1910, 296.

som bør vera berebjar for misjonsarbeidet for framtida, nemleg å rope mennesket inn for Guds åsyn i spennet mellom rettferdiggjering og domedag.

At ein misjonskonferanse fyrst og fremst drøfta lærepunkt som var viktig for misjonsarbeidet sitt gjennomslag var jo frå ei side sett ikkje så underleg, all den tid det jo nettopp var misjonsorganisasjonar som var samla. Likevel, slike spørsmål skulle vise seg å vera uunngåelege. Dei levde vidare og vart mellom anna ytra gjennom mellom anna den anglikanske misjonsbiskopen på Filippinane, Charles Brent. Brent var amerikanar og til stades i Edinburgh, men han var frustrert over manglande drøfting av dei grunnleggjande ekklesiologiske problema. Brent hadde vore prest i slummen i Boston og såg kyrkja som kjernen i samfunnsorganismen. Etter første verdskrigen reiste han rundt og organiserte nasjonale komitear for *Faith and Order*, og i 1927 kunne 385 frå 108 kyrkjesamfunn samlast til den første konferansen i Lausanne. Her er det verdt å framheva tre utviklingstrekk frå Edinburgh 1910.

- a) Kristeleg forbund av enkeltkristne. T.d. evangeliske allianse, KFUK/M og misjonsorganisasjonar. Dette var gjerne anti-katolske samanslutningar med ein brodd mot liberal teologi. Det avgjerande var *personleg avgjerd* for den einkilde kristne.
- b) Nasjonalkyrkjer ekspanderte. Den anglikanske kyrkja breidde seg i koloniane. For å halda på einskapen formulerte ein fire prinsipp for *The Anglican Communion*.
 - a. Bibelen
 - b. Den apostoliske og nikenske truedkjenninga
 - c. Dåp og nattverd
 - d. Det historiske episkopatet, lokalt tilpassa

Det siste punktet er interessant, fordi embetsteologien – det som ligg under nær sagt alle økumeniske problemstillingar i dag – tematiserer korleis einskapen mellom kristne skal bli synleg. I tillegg spring det organiserande prinsippet *Faith and Order* ut frå ei anglikansk sortering av trusinnhald – «Faith» eller «Doctrine», som det kanskje like godt kunne vore kalla, og kyrkjeordning, – «Order» eller «Polity». Her er det særskilt embetet og ordinasjon ein tenker på, men også liturgi og sakramentsteologi. Dette konseptet viste seg å vera usedvanleg verknadsfullt, men det vert ofte oversett at det spring ut av ein særeigen tradisjon, nemleg den anglikanske.

Verdsmisjonskonferansane, som starta i London 1888, hadde allereie frå starten hatt «ein viss grad av semje i protestantisk misjonsarbeid». Den andre, i New York 1900, heitte til og med «Ecumenical Missionary Conference». Edinburgh 1910 var den tredje i rekka av slike konferansar, og her var også *kyrkjesamfunn* representerte, ikkje berre misjonsorganisasjonar.

Diakoni og sosialetisk engasjement

Den store tragedien som den første verdskrigen representerte utløyste eit breitt engasjement for fred og rettferd. Kyrkjene hadde stått makteslause og sett på at krigen sende mange unge menn ut i eit helvete av søle og piggtråd. Mellom dei som ville styrke fred-

og rettferdsarbeid blant kyrkjene var den svenske erkebiskopen Nathan Söderblom. Allereie i 1919 hadde Söderblom lagt fram eit forslag om «eit økumenisk konsil, eit økumenisk kyrkeråd, som kunne representere heile kristendomen».²⁴ I 1925 samla det seg 600 utsendingar i Stockholm for å drøfte dei sosiale utfordringane som kyrkjene stod andsynes. Konferansen vart kalla *Life and Work*, og – ettersom det var 1600 år sidan kyrkjemøtet i 325 – eit slags etikkens Nikea, som ein ville ha det til. Tema for konferansen var teke frå Kol 4,11: «Medarbeidarar i Guds rike». Her var ei mengd spenningar innebygd, noko som allereie kom til uttrykk i invitasjonen. I oppsummeringa som Söderblom offentleggjorde året etter verdskonferansen ser ein dette også tydeleg: «No Christian can doubt that the world's greatest need is the Christian way of Life not merely in personal and social behaviour, but in public opinion and its outcome in public action.»

Trass i denne påstanden: Nokre kristne, særskilt tyske lutheranarar, tvilte på at verdas største ønske var praktisk kristendom som politisk handling. Men konferansen sette fram tydelege sosial-utopiske mål, nemleg «a united effort that God's will may be done on earth as it is in heaven. To this end we will consider such concrete questions as that of industry and property, in relation to the Kingdom of God.» Den amerikansk-engelske Guds rike-ideologien førte mellom anna til at den tyske biskopen Ludwig Ihmels avviste det som «ikkje anna enn svermeri». For Ihmels var det ikkje sjølvstøtt at kyrkja skulle skape Guds rike på jord ved å vurdere industripolitikk og eigeidomsproblemer.

Likevel, etter fleire konferansar og andre verdskrigen vart dei difor ståande, desse tre: Misjonsoppdraget, *Faith and Order* og *Life and Work*, og blant dei har *Life and Work* blitt den største. Det var desse tre rørsene som vart til KV, i 1948. Ja, fleire meinte nok at *Life and Work* ut på 70-talet hadde est ut og brukt av ressursar som burde vore reservert for misjon og lærespørsmål. Dessutan var det usemje om misjonsteologien sjølv. Då den amerikanske evangelisten Billy Graham samla dei evangelikale i Lausanne til ein kongress for verdsevangelisering i 1974, fekk den klassiske misjonstanken eit organisatorisk uttrykk. På mange måtar var det Lars Dahle si meir spissa misjonsforståing som kom til synes gjennom dei evangelikale alliansane som Lausanne-pakta gav uttrykk for, og som svært mange misjonsfolk i Noreg framleis vil slutta seg til. Det var denne arven – dette «legacy» – WCC-generalsekretæren Olav Fykse Tveit prøvde å adressera i sin tale på konferansen i Cape Town i 2010. Hans appell til ein holistisk, ikkje-konkurrerende misjonsteologi og eit aktivistisk, sosialetisk handlingsprogram, spegla mange av utviklingstrekk i synet på misjonsoppdraget og misjonsteologien i tida frå 1910–2010. Samstundes representerte Lausanne-tradisjonen si fortolking av arven frå Edinburgh 1910 ei spenning i møte med den økumeniske rørsle som Fykse Tveit sjølv representerte. Vi har sett at generalsekretæren prøvde å

24 Sjå t.d. Lange, Dietz, «Nathan Söderblom (1866-1931)» i *Lutheran Quarterly* Vol 29 (2015), 33–61. Her s. 55.

«løysa» denne spenninga retorisk gjennom sin etos-argumentasjon og sin appell til ei nytolking av forsoningsteologien si rolle i utforminga av misjonsoppdragets motivasjon, retning og innhald.

Konklusjon: Om «hundrede år» er likevel ikkje allting gløymt

Lars Dahle kom til Edinburgh som ein evangelisk-luthersk «runner-up,» som overraska med sin talekløkt om praktisk råd for misjonærer i møte med heidenske styresmakter. Då Olav Fykse Tveit hundre år seinare helsa denne evangelikale rørsla i Cape Town 2010, hadde han heile den økumeniske rørsla i ryggen. Han var nesten som ei god katolsk mor frå Geneve som bøygde seg ned mot den misjonsivrige, allianseorienterte sonen frå Lausanne og faderleg viste han heile den kyrkjeøkumeniske breidda.

Denne artikkelen har fokusert på følgjande hovudproblemstilling: Korleis argumenterer Lars Dahle (1910) og Olav Fykse Tveit (2010) for sitt syn på kyrkja og misjonens oppdrag i samfunnet (*retorisk analyse*), og korleis kan analysen av dei to talane gi anslag til å avdekkja utviklingstrekk i synet på kyrkjas misjonsoppdrag i spennet mellom dei to talane (*kort misjonsteologisk og misjonshistorisk drøfting*)? I den retoriske analysen i først del av artikkelen var vi særleg interesserte i korleis dei to talarane framstiller seg sjølve som leiarar for å argumentera for eit bestemt syn på kyrkja og misjonens mandat i samfunnet. I den påfølgjande komparative drøftinga av hovudmotiv frå dei to talane har vi prøvd å kasta lys over den økumeniske rørsla si utvikling dei siste 100 åra.

Sjølv om det skil hundre år mellom dei to talane, så brukar altså både Dahle og Fykse Tveit *etos*-argumentasjon for å argumentera for sitt syn på kva som er kyrkja og misjonens oppdrag (*legacy*) i verda. Begge talane fungerer som rådstalar som gjer nytte av *deliberativ* retorikk for å tilrå kva som er ei tenleg innretting av misjonsoppdraget i framtida. Men der Dahle er mest opptatt av ei pragmatisk tilnærming til lokale styresmaktar for å sikra rom for å nå alle menneske med evangeliet, så understrekar Fykse Tveit kyrkjas sosialetiske engasjement for å skapa fred og rettferd i verda. Dei to kyrkjeleiarane innhaldsbestemmer altså kyrkja og misjonens oppdrag (*legacy*) nokså ulikt, likevel så har den (misjons-) teologiske, komparative drøftinga fått fram korleis denne skilnaden kan forståast som eit uttrykk for den utviklinga av brot og kontinuitet som har funne stad over dei siste hundre åra frå Edinburgh til Cape Town i ramma av dei misjonsøkumeniske rørslene. Denne utviklinga av både brot og kontinuitet kjem særleg til uttrykk gjennom den endra aksentueringa innanfor *tre* kjerneområde – *spenninga mellom misjon og økumenikk*, struktureringa av *tru og lærespørsmål* og til sist utvikling i synet på kva rolle *diakoni og sosialetisk engasjement* spelar for forståing av misjonsoppdraget.